

Nr 4.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län; given Stockholms slott den 30 december 1927.

Under åberopande av bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

GUSTAF.

Johan C. W. Thyrén.

F ö r s l a g

till

lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 (nr 88) om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län.

Härigenom förordnas, att lagen den 28 april 1926 om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län, vilken lag gäller till den 1 januari 1929, skall äga fortsatt giltighet till den 1 januari 1930.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30
december 1927.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för handelsdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren:

»Allt sedan år 1902 hava beträffande rätten till gruvdrift inom de nordligaste delarna av landet provisoriska lagbestämmelser varit gällande. Dessa bestämmelser hava avseende å s. k. odisponerad kronojord eller sålunda kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe. Bestämmelserna, som från början endast avsågo Norrbottens län, men sedermera utsträcktes att gälla jämväl Västerbottens och Jämtlands län, inneburo ursprungligen förbud för inmutning för annans än kronans räkning. Dessa bestämmelser, som årligen erhöles förlängd giltighet, ersattes genom den likaledes provisoriska lagen den 31 maj 1918 (nr 288), varigenom inmutningsförbudet begränsades till att avse järnmalmsfyndigheter inom nämnda län. Denna lag innehöll därjämte bestämmelser, innefattande vissa avvikelser från gruvstadgans föreskrifter med avseende å verkan av inmutning och det inbördes förhållandet mellan inmutare och jordägare. 1918 års lag gällde till den 1 maj 1926, då den avlöstes av lagen den 28 april samma år (nr 88). Sistnämnda lag medförde en återgång till det tidigare gällande vidsträckta inmutningsförbudet. En nyhet i förhållande till den före 1918 års lag gällande lagstiftningen utgör emellertid den Kungl. Maj:t tillerkända befogenheten att medgiva dispens från lagens tillämpning. 1926 års lag, som enligt slutbestämmelserna skulle upphöra att gälla den 1 januari 1928, så framt ej Kungl. Maj:t med riksdagen annorlunda förordnade, har prolongerats till den 1 januari 1929.

I skrivelse den 3 oktober 1927 har jag anmodat kommerskollegium, länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, chefen för Sveriges geologiska undersökning samt bergmästaren i norra bergmästardistriktet att inkomma med yttrande, huruvida förordnande om fortsatt tillämpning av 1926 års lag bör meddelas, ävensom angående den tid ett dylikt förordnande eventuellt bör avse. Sedan dessa yttranden numera inkommit, anhåller jag få lämna redogörelse för deras innehåll.

Bergmästaren
i norra berg-
mästare-
distriktet.

Bergmästaren i norra bergmästaredistriktet C. I. Asplund har anfört följande:

'Förutom de i mitt senast avgivna yttrande av den 11 november 1926 angående förlängning av 1926 års lag till den 31 december 1928 omnämnda, från enskilda efter den 1 maj 1926 inkomna ansökningar om tillsammans 11 stycken mutsedlar å sådan kronojord, som avses i nämnda lag, därav 1 återkallades, medan ansökan beträffande 7 mutsedlar på mitt avstyrkande lämnades utan bifall av Kungl. Maj:t, men tillstånd till 3 mutsedlars erhållande beviljades den 10 december 1926, hava till denna dag inkommit 4 olika ansökningar om mutsedlar å kronojord, varav en å en sannolikt obetydlig kopparmalmsfyndighet inom Gällivare socken återkallats, medan två ansökningar från Västerbottens Gruvaktiebolag å vardera sex stycken mutsedlar å kronoparker inom Norsjö och Malå socknar inom Västerbottens län av Kungl. Maj:t bifallits och en ansökan från samma bolag om två mutsedlar å kronoparken Södra Vidmarken inom Norsjö socken är på Kungl. Maj:ts prövning beroende.

Då man icke torde kunna hysa några förhoppningar, att en ny, definitiv gruvlag kan komma att bliva framlagd och antagen redan av nästkommande års riksdag, och icke heller någon provisorisk lag för fyndigheter å kronomark i stil med 1918 års lag kan förväntas framkomma, synes en förlängning av den i 1926 års lag Kungl. Maj:t medgivna rätten att för särskilt fall bevilja enskild person rätt till inmutning å kronojord vara nödvändig, och torde densamma lämpligen böra utsträckas till den 1 januari 1930. I fråga om lagens innehåll synas emellertid erfarenheterna av lagens tillämpning kraftigt understryka behovet av att i lagen intagas vissa, generellt tillämpliga bestämmelser, avseende de förändringar eller tillägg till gällande gruvstadgas föreskrifter, som anses nödiga beträffande såväl inmutarens som kronans rättigheter och skyldigheter, givetvis med rätt för Kungl. Maj:t att för särskilt fall där så befinnes lämpligt, fastställa ytterligare villkor för tillgodoseende av kronans eller det allmännas intressen. Jag skall här nedan i korthet söka motivera detta förslag, som av mig framförts i föregående yttranden och av såväl kommerskollegium som chefen för Sveriges geologiska undersökning även ansetts behövt.

Till en början torde böra påpekas, att i promulgationsbestämmelserna till lagen den 31 maj 1918 förordnas, att efter giltighetstidens slut dess 1 § skall upphöra att gälla 'liksom lagens övriga bestämmelser icke skola tillämpas med avseende å inmutning, som sökes efter sistnämnda tid, allt så framt ej Konungen *med riksdagen* annorlunda förordnar'. Tar man vidare hänsyn därtill, att icke blott gruvstadgan av den 16 maj 1884 och alla i densamma sedermera gjorda ändringar förelagts riksdagen till godkännande, utan även att detsamma skett med 1855 års gruvstadga, som godkänts av rikets detta år församlade ständer, allt innan respektive lagar utfärdades, så torde goda skäl förefinnas för den i kommerskollegii yttrande av december 1926 gjorda tolkningen av 1926 års lag, att vid meddelande av dispens från däri stadgade förbud mot inmutning av på odisponerad kronomark befintliga fyndigheter av även andra malmer och mineraler än järnmalm, varken de bestämmelser, som enligt 1918 års lag skyddade kronans intressen, eller andra särskilda, vare sig mindre eller mera omfattande bestämmelser till skydd för samma intressen synas kunna meddelas. Som motiv för utlämnandet ur 1926 års lag av 'regler för dispensrättens handhavande' anfördes av dåvarande justitieministern, att det för tillfället icke vore möjligt att utforma desamma, utan att Kungl. Maj:ts befogenhet i detta avseende torde

kunna angivas på samma sätt som för där avsedda fall skett i 1 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Då emellertid det återopade lagrummet ingalunda innehåller någon bestämmelse alls om dispensrätt överhuvud taget för Kungl. Maj:t från förbud mot inmutning utan tvärtom ett ovillkorligt förbud för utlännning att 'i något fall härstädes inmuta mineralfyndighet', synes något stöd för utelämnandet i 1926 års lag av alla detaljbestämmelser icke vara att finna i sagda lagrum.

Om sålunda formella invändningar kunna göras mot denna lucka i 1926 års lag, så synes dessutom den praktiska tillämpningen av lagen medföra vissa olägenheter. Då särskilda bestämmelser för varje fall av dispens måste utarbetas (och ändringar ha även gjorts från fall till fall, utan att vara påkallade av några olika förhållanden i de särskilda dispensfallen), blir avgörandet av varje dispens fördröjt i alltför hög grad. Nedanstående data beträffande de tre hittills av Kungl. Maj:t beviljade dispensererna giva belägg härpå.

	Storaliden nr 1—3	Kedträsk- heden nr 1—6	Rackejaur Myrgruva nr 1—6
Ansökan inkom till bergmästaren	18/8 1926	8/2 1927	22/4 1927
Dispensansökan inkom till Kungl. Maj:t	31/8 1926	11/2 1927	28/4 1927
Länsstyrelsens remiss till bergmästaren	6/9 1926	18/2 1927	—
Utlåtande avgavs av:			
Bergmästaren	15/10 1926	3/3 1927	20/4 1927
Länsstyrelsen	20/10 1926	10/3 1927	7/5 1927
Kommerskollegium	24/11 1926	19/7 1927	18/7 1927
Kungl. Maj:ts dispens beviljades	10/12 1926	7/10 1927	7/10 1927
Inkom till kommerskollegium	13/1 1927	19/11 1927	19/11 1927
Detsamma delgavs bergmästaren	19/1 1927	21/11 1927	21/11 1927
Mutsedlarna utfärdades	8/2 1927	25/11 1927	30/11 1927

En rationellt bedriven malmetning, i vars väg ett kanske ganska obetydligt kronoskifte kommer, och som måste göra undersökningar å detta skifte, innan malmetningen å andra sidan därom kan fullföljas, vållas givetvis betydande olägenheter genom att så lång tid, som av ovanstående framgår, måste förflyta mellan första anmälan om ett fynd och mutsedels utfärdande. Först sedan fjorton dagar förflutit efter det avskrift av mutsedeln delgivits vederbörande länsstyrelse har nämligen inmutaren rätt påbörja arbete inom inmutningen. För ovan angivna inmutningskomplex har tidsutdräkten mellan ingivande av anmälan om fyndet och den tid, då undersökningsarbete kunde påbörjas, uppgått till mera än resp. sex, tio och åtta månader, medan motsvarande tid vid fri inmutningsrätt varierar mellan tre veckor och halvannan eller två månader. Då de särskilda villkoren kunna variera för varje dispens, kunna tryckta blanketter för mutsedlarna ej användas, utan måste såväl dessa som för delgivning m. m. behövliga avskrifter utskrivas särskilt; och med de vidlyftiga särbestämmelser, som hittills förekommit, uppstår den 'lagtext' som måste utskrivas å varje mutsedel så stor plats, att denna uppfyller fyra å fem tätskrivna sidor. Även vid publikation i kyrka, som är en nödvändig förutsättning för mutsedels giltighet, vållas särskilt besvär genom den långa texten.

De särskilda dispensvillkor, som hittills uppställts, ha icke varierat i avseende på kronans eller det allmännas särskilda förmåner, eller inmutares

rättigheter och skyldigheter, utan enda skillnaden har varit att i de senaste dispenserna uteslutits de bestämmelser, som ingingo i 9 och 10 §§ i 1918 års lag och avsågo, att årlig avgift skulle erläggas för den mark, som begagnas inom utmålet, i stället för marklösen en gång för alla enligt 30 § gruvestadgan, varigenom sistnämnda bestämmelse blivit gällande för de senaste inmutningarna. Därjämte har ett tillägg gjorts till bestämmelsen om rätt för kronan att dröja med anmälan om jordägarandelens begagnande under fem år från den dag delgivning av mutsedeln skett till vederbörande länsstyrelse, innebärande, att anmälan i intet fall behöver göras förrän ett år förflutit från utmålsförrättningens avslutande. Då den förkortning av arbetstiden och rätt till dess förlängning, som stadgats i 1918 års lag, ej upptagits såsom dispensvillkor, och gällande gruvestadga medger en arbetstid av tre år med rätt till förlängning i ytterligare två år, innan malm behöver vara blottad och utmål sökt, skulle utan detta tillägg kunnat inträffa att fristen på fem år för anmälan om jordägarandelen skulle i något fall kunna utgå före utmålsläggningen och kronan därigenom komma i sämre ställning än enligt 1884 års gruvestadga.

Ehuru bland dispensvillkoren icke upptagits 1 § i 1918 års lag, att inmutning av järnmalmfyndigheter å kronojord må ske endast för kronans räkning, har strykning dock ej skett av den som konsekvens till § 1 införda 5 §, som medger, att förekommande järnmalm visserligen får brytas i den mån sådant är erforderligt för gruvarbetets ändamålsenliga drivande samt i den mån den behöves 'för gruvdriftens ändamål', varmed huvudsakligen förstås dess användande såsom igensättningsmaterial vid underjordisk brytning, av inmutaren disponeras. Bestämmelsen gäller i 1884 års gruvstadga »gråberg» och andra mer eller mindre värdelösa icke inmutningsbara mineral, men då den såsom här tillämpas på järnmalm, innebär den en möjlighet till uppenbar misshushållning med verkliga värden. Användes ej järnmalmen för sådant ändamål, skall inmutaren upplägga densamma å särskilt anvisad plats för kronans räkning, för så vitt icke Kungl. Maj:t genom en ny, särskild tillståndsprocedur medger inmutaren att behålla den järnmalm, som icke stjälpes tillbaka i gruvan. Sedan, efter införande av förbud mot varje inmutning å kronojord utan särskild dispens hela bestämmelsen om absolut förbud mot inmutning av järnmalm blivit meningslös och denna punkt i hittills föreliggande fall även uteslutits från villkoren, bör även en sådan bestämmelse, som innefattas i 5 § av 1918 års lag, uteslutas. Är den ifrågavarande fyndigheten huvudsakligen en järnmalmfyndighet och förefinnes skäl mot att bevilja brytning av järnmalm å densamma, är det givetvis lämpligast, att Kungl. Maj:t icke beviljar dispens från inmutningsförbudet. Innehåller åter fyndigheten andra malmer i sådan omfattning att ett tillgodogörande av dessa synes vara önskvärt, kan ett villkor, som varken ger inmutaren rätt till att uttaga och behålla därjämte befintlig järnmalm, ej heller att mot densammas avstående till kronan erhålla ersättning för brytningskostnaden, lätt förorsaka sådana svårigheter för de önskvärda malmsorternas ekonomiska tillgodogörande, att detta omöjliggöres. I realiteten torde det ytterst sällan förekomma, att en fyndighet, innehållande andra malmer av någon betydelse, tillika håller så stora och i kvalitet så framstående järnmalmer, att dessas tillgodogörande skulle vålla någon som helst olägenhet för järnmalmsexporten. Vad den svenska järnhanteringen beträffar, kan den givetvis icke lida av en ökad tillgång på järnmalm, och intet hinder förefinnes ju, att Kungl. Maj:t, då så finnes befogat såsom dispensvillkor för särskilt fall föreskriver, att förekommande

järnmalm ej får exporteras och jämväl att den skall tillhandahållas till ned-satt pris ända ned till självkostnaden åt inhemska förädlare. Jag anser därför att bestämmelserna i 5 § av 1918 års lag icke böra upptagas bland dispensvillkoren.

1918 års lag innehåller åtskilliga bestämmelser, som speciellt avsågo att utgöra en särskild lockelse till malmletning och igångsättande av gruvdrift. En sådan var intagen i § 4 och innebar, att inmutaren icke skulle vara skyldig att underkasta sig blivande nya gruvlagstiftning förrän tjugu år förflutit från mutsedelns utfärdande. Då meningen med 1926 års lag icke är densamma, utan huvudsakligen avser, att då en malmletare, som å en-skild mark uppsparat lösa malmblock eller dylikt, vid sin jakt efter dessas fasta klyft ledes in på kronojord, han skall genom särskild dispens kunna få rätt att fullfölja jakten till slut och tillförsäkra sig förstahandsrätt till den i fast klyft befintliga malmen, även om den befines ligga inom kronans rågångar, synes anledning saknas att befria honom från skyldigheten att omedelbart underkasta sig en ny lagstiftning, varigenom man kan und-vika ett alltför stort antal undantagsfall från denna. I anslutning härtill borde ur den punkt i dispensvillkoren, som motsvarar 4 § i 1918 års lag uteslutas orden: 'dock att inmutarens skyldighet i nämnda hänseende icke skall inträda förrän tjugu år förflutit från mutsedelns utfärdande'.

Den punkt av dispensvillkoren, som motsvarar 6 § andra stycket i 1918 års lag, är hämtad från 17 § tredje stycket i 1884 års gruvstadga, men utesluter det i denna gjorda förbehållet: 'dock att i detta fall inmutaren från utgången av tjugonde året efter utmåsläggningen är skyldig att vara underkastad de bestämmelser om rätt för kronan att själv begagna jord-ägarandelen, vilka då må vara gällande'. Då detta uteslutande möjligen kan föranleda den tolkningen, att någon tidsbegränsning för inmutarens tillgodonjutande av jordägarandel i genom dispens tillkommen inmutning som ej begagnats av kronan, icke gjorts, anser jag det för säkerhets skull vara tillrådligt att i villkoren intaga även den uteslutna satsen.

I till detta yttrande fogade bilaga A har jag tillåtit mig att uppgöra ett förslag till ny lag på grundval av 1918 års lagtext med de ändringar, tillägg och uteslutningar, som gjorts dels i de senast av Kungl. Maj:t fast-ställda dispensvillkoren enligt resolutionerna av den 7 sistlidne oktober dels föranledas av vad jag här ovan ytterligare föreslagit, varvid tillägg och omformuleringar understrukits, och får jag under åberopande av ovan anförda motivering värdsamligen föreslå att i det nya förslag till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län, som kan komma att efterträda lagen den 26 maj 1926, måtte intagas detaljbestämmelser angående de särskilda villkoren, utöver vad gällande gruvstadga föreskriver, vid dispens från i lagen stadgade förbud mot inmutning å kronojord av i förslaget angivna innehåll.'

Vid yttrandet är fogat ett förslag till lag om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län så lydande:

'Häri genoms förordnas, att med avseende å rätten till inmutning av mineralfyndigheter å sådan inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län belägna kronojord, som ej innehaves under ständig besittningsrätt eller är anslagen till boställe, skola följande bestämmelser gälla:

1 §. *Inmutning för annans än kronans räkning må ej ske utan Konungens för särskilt fall givna tillstånd*, och skola med avseende å inmutning samt de rättigheter och förpliktelser, som därav föranledas, föreskrifterna i 2—6 §§

härnedan lända till efterrättelse, de sistnämnda i den mån de äro förenliga med denna lag och i motsvarande tillämpning, där sådan av förhållandena påkallas.

Utöver vad sålunda föreskrives, äge Konungen för särskilt fall, där så befinnes lämpligt, vid beviljande av tillstånd för inmutning fastställa ytterligare villkor för tillgodoseende av kronans intressen.

2 §. I mutsedel, som utfärdas för inmutning varom i 1 § förmäles, skall erinran göras om att inmutarens rätt är begränsad genom stadgandena i denna lag.

3 §. Inmutare, varom i 1 § förmäles, skall vara underkastad de förändrade bestämmelser, som genom ny lagstiftning kunna bli fastställda och avseende å rätten att nyttja den genom inmutningen uppkomna gruvanläggningen eller gruvdriftens bedrivande å densamma. För den händelse genom blivande lagstiftning rätt att bearbeta mineralfyndighet göres beroende av särskilt tillstånd samt upptäckare av fyndighet medgives företräde till erhållande av dylikt tillstånd, skall sådan företrädesrätt tillkomma inmutaren för den genom inmutningen uppkomna gruvanläggningen. Därest enligt ny lagstiftning företrädesrätt, varom ovan förmäles, icke skulle tillkomma upptäckare av mineralfyndighet samt inmutaren av sådan anledning skulle gå förlustig rätten till gruvan, skall inmutaren vara berättigad till ersättning för värdet *av för gruvdriften inlöst mark* och av byggnader och övriga anläggningar, som äro erforderliga för den fortsatta gruvdriften, ävensom för kostnaden för blottläggning och tillredning av mineraltillgångar, vilka vid hans avträdande av gruvan ligga färdiga för brytning. Inmutaren skall vara underkastad vad den nya lagstiftningen kan komma att stadga angående sättet huru dylik ersättning i händelse av tvist skall fastställas.

4 §. Med avseende å fyndighet, som inmutats enligt 1 §, äge kronan anmäla sig till begagnande av sin jordägarandel inom fem år från det avskrift av mutsedeln på grund av föreskriften i 13 § 1 mom. gruvestadgan blivit ingiven till Konungens Befallningshavande; *dock erfordras i intet fall, att sådan anmälan göres tidigare än inom ett år från den dag för rättning, varigenom utmål blivit utlagt för fyndigheten, avslutats.*

Där kronan ej begagnar jordägarandelen, skall inmutaren njuta densamma till godo med förpliktelse att för varje kalenderår från och med året efter utmålsläggningen, inom mars månad nästföljande år erlægga den i tredje stycket av 17 § gruvestadgan angivna avgäld; *dock att i detta fall inmutaren från utgången av tjugonde året efter utmålsläggningen är skyldig att vara underkastad de bestämmelser om rätt för kronan att själv begagna jordägarandelen, vilka då må vara gällande.*

Från den tid kronan bevisligen hos inmutaren gjort anmälan om begagnande av sin jordägarandel, njute kronan delaktighet i anläggningen, dock med förbindelse att vidkännas motsvarande andel i alla kostnader, som för arbetets bedrivande därefter erfordras, ävensom att i enahanda förhållande ersätta värdet *av för gruvdriften inlöst mark* och de för arbetet nödiga och nyttiga byggnader, redskap och förråd, som dessförinnan blivit anskaffade. I kostnad, som inmutaren haft för fyndighetens undersökning och blottande, vare kronan ej skyldig taga del.

Uppstår tvist om beloppet av den ersättning, kronan bör giva, gånge med bestämmandet därav enligt 12 § gruvestadgan, och kronan njute icke desto mindre under tiden sin andel i anläggningen till godo.

5 §. För fyndighet, som inmutats enligt 1 §, må utmål icke läggas på annan mark än sådan kronan tillhörig jord, som avses i denna lag.

6 §. Då inmutning skett enligt 1 §, vare överträdelse av inmutningsrätten icke giltig, med mindre bergmästaren å mutsedeln gjort anteckning om överlåtelsen. För verkställandet av sådan anteckning skall mutsedeln bifogas, när anmälan enligt 56 § gruvestadgan göres om överlåtelsen. Därest den, till vilken överlåtelsen skett, icke äger att utan Konungens tillstånd förvärva eller bearbeta mineralfyndighet samt dylikt tillstånd icke erhållits, skall bergmästaren förvägra anteckning, varom ovan förmäles.'

Länsstyrelsen i Jämtlands län har yttrat: Sedan ingången av år 1920 hade någon mutsedel å fyndighet å kronojord icke blivit ingiven till länsstyrelsen. För länets vidkommande syntes därför grundad anledning icke föreligga att ytterligare utsträcka tiden för lagens giltighet. Skulle emellertid förhållandena i de båda övriga länen, som berördes av lagen, anses tala för en fortsatt tillämpning av densamma, hade länsstyrelsen för sin del intet att erinra mot att tiden för lagens giltighet utsträcktes under ytterligare ett år.

Länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har uttalat, att förordnandet om lagens giltighet syntes böra utsträckas under ytterligare ett år i avbidan å ny gruvlagstiftning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län har, under återopande av vad bergmästaren Asplund i sitt utlåtande anfört, för sin del föreslagit en fortsatt tillämpning av lagen intill utgången av år 1929.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har yttrat: I avvaktan på ny definitiv gruvlag förefölle det lämpligast att tillsvidare bibehålla nu gällande provisorium, och syntes det sålunda önskvärt, att lagen förlängdes på ytterligare ett år.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning.

Kommerskollegium, som förmålt sig hava tagit del av bergmästaren Asplunds yttrande, har anfört följande:

Kommerskollegium.

'Någon omständighet av beskaffenhet att nu böra föranleda ett lösgivande av inmutningsrätten i den mån den genom lagen inskränkts har, så vitt kollegium finner, icke inträffat, varför kollegium får förorda, att inskränkande bestämmelser i förevarande avseende må tillämpas även under år 1929.

I sitt underdåniga utlåtande den 14 december 1926 rörande då föreliggande likartad fråga om förlängning av 1926 års lags giltighetstid erinrade kollegium om möjligheterna att antingen i författningen stadga de villkor, som skulle gälla för inmutning, vartill tillstånd enligt författningen meddelades, eller att intaga i densamma bemyndigande för Kungl. Maj:t att vid lämnande av tillstånd till inmutning fastställa villkor för inmutningen och den uppkommande gruvegendomens nyttjande.

Bergmästaren i Norra distriktet hade även vid detta tillfälle förordat den förra utvägen, men kollegium yttrade, att det knappast syntes kollegium nödvändigt att redan i förväg fastslå de villkor, varunder dispenserna skulle meddelas. Kollegium uttalade, att det tvärtom icke torde vara helt utslutet att de erfarenheter härutinnan, som vunnes genom praxis, kunde bliva av värde såväl vid senare skeende upplåtelse som vid blivande lagstiftning i ämnet. Kollegium förordade därför det senare alternativet.

Kungl. Maj:t ansåg sig emellertid oförhindrad att utan därtill uttryckligen lämnat medgivande föreskriva särskilda villkor vid beviljande av inmutningstillstånd.

Vid föredragningen inför Kungl. Maj:t av propositionen i ämnet till 1927 års riksdag (nr 66) ansåg ej heller den föredragande statsrådsledamoten något behov föreligga att i lagen angiva särskilda villkor för dispens, därvid jämväl erinrades, att vid lagens tillkomst dåvarande chefen för justitiedepartementet åberopat, att det icke varit möjligt att i lagen närmare utforma vissa regler för dispensrättens utövande.

Den erfarenhet, kollegium vunnit av författningens tillämpning, är emellertid av den beskaffenhet, att kollegium numera ser sig föranlåtet biträda den ståndpunkt bergmästaren intager. Av bergmästarens yttrande över nu föreliggande fråga om förlängning av författningens giltighetstid framgår tydligt de olägenheter, kollegium åsyftar.

Mot bergmästarens förslag har kollegium endast följande smärre erinringar att göra.

I olikhet mot bergmästaren anser kollegium att till första punkten i 3 § av bergmästarens lagförslag bort fogas det i 4 § i 1918 års lag, innefattande särskilda bestämmelser angående rätten till inmutning inom vissa län, förefintliga tillägget: 'dock att inmutarens skyldighet i nämnda hänseende icke skall inträda förrän tjugo år förflutit från mutsedeln utfärdande'. Visserligen är avsikten med 1926 års lag ej densamma som med 1918 års lag, nämligen att utgöra en särskild lockelse till malmletning, men 1926 års lag bör dock ej genom tillskapande av allt för osäkra villkor för nyttjanderätten till nyupptäckt fyndighet få verka direkt avskräckande härutinnan, vilket kollegium befarar kunde bliva fallet med den av bergmästaren föreslagna bestämmelsen.

Möjligen bör vidare i enlighet med vad Kungl. Maj:t den 7 oktober 1927 föreskrivit som villkor för åtnjutande av rätt att inmuta vissa fyndigheter å kronoparkerna Kedträskheden och Skäppträskåheden i 3 § efter orden 'för gruvdriften inlöst mark' böra inskjutas orden 'däri inbegripen ersättning, som enligt 33 § gruvstadgan må hava erlagts en gång för alla'.

Andra och fjärde styckena av 4 § synas obehövliga, då vad i desamma föreskrives icke skiljer sig från vad gruvstadgans 17 och 18 §§ innehålla i motsvarande ämnen.

6 § är så avfattad, att den tydligen förutsätter, att överlåtelse av den på mutsedeln grundade rätten såväl före som efter utmåsläggningen alltid sker genom transport, tecknad å mutsedeln. I regel torde också detta vara fallet beträffande överlåtelse av inmutningsrätt före utmåsläggningen. Men har utmåsläggning skett, torde detta långt ifrån alltid vara förhållandet och synes ej heller böra föreskrivas. Avser utmålsförrättningen ett komplex av inmutningar, kan nämligen denna förrättning medföra en betydlig omreglering i avseende på inmutningsrätterna. Vid utmåsläggningen kan det ju inträffa, att ett utmål utlägges över två eller flera inmutningspunkter. Kollegium får därför föreslå, att den nu föreslagna paragrafen gives följande lydelse:

'Då inmutning skett enligt 1 §, vare överlåtelse av inmutningsrätten icke giltig med mindre bergmästaren genom anteckning å mutsedeln eller annorledes för sin del godkänt överlåtelsen. Därest den, till vilken överlåtelsen skett, icke äger att utan Konungens tillstånd förvärva eller bearbeta mineralfyndighet samt dylikt tillstånd icke erhållits, får bergmästaren icke godkänna överlåtelsen.'

Med dessa ändringar får kollegium alltså tillstyrka åtgärds vidtagande för författningens omarbetande i enlighet med bergmästarens förslag.'

I avbidan å en definitiv lösning av gruvlagstiftningsfrågan har 1926 års lag, i likhet med den tidigare gällande speciella lagstiftningen för de tre nordligaste länen, erhållit allenast provisorisk giltighet. Beträffande nämnda frågas nuvarande läge får jag, under hänvisning till de härom årligen lämnade uppgifterna i propositionerna angående den provisoriska lagstiftningens prolongation, nu erinra, att socialiseringsnämnden i augusti 1927 avgivit utlåtande över det av särskilda sakkunniga år 1923 avlämnade betänkandet ävensom över de i anledning av betänkandet av vissa myndigheter och enskilda sammanslutningar avgivna yttranden. Kommerskollegium har därefter den 29 september 1927 anbefallts att efter samtliga bergmästares hörande före den 1 februari 1928 inkomma med yttrande över nämndens utlåtande, varjämte vissa sammanslutningar beretts tillfälle att inom samma tid avlämna yttrande. Såväl med hänsyn härtill som på grund av detta lagstiftningsärendes vidlyftiga beskaffenhet är det uteslutet, att förslag i ämnet kan föreläggas 1928 års riksdag. Vid sådant förhållande torde provisoriska bestämmelser böra meddelas för ännu någon tid, och synes denna tid, såsom hittills skett, lämpligen kunna fastställas till ett år.

Bergmästaren Asplund och kommerskollegiet hava i sina utlåtanden föreslagit, att i den provisoriska lagen måtte införas utförliga bestämmelser i ändamål att reglera den Kungl. Maj:ts tillkommande dispensrätten. Samma spörsmål förelåg vid ärendets behandling, då giltighetstiden för 1926 års lag första gången utsträcktes genom beslut av 1927 års riksdag. Asplund hade, med instämmande i princip av kommerskollegiet och chefen för Sveriges geologiska undersökning, ifrågasatt, huruvida lagen borde på angivet sätt fullständigas. Vid anmälan av ärendet i statsråd den 28 januari 1927 anförde föredragande departementschefen bland annat följande: Till grund för de olika förslag, vilka blivit framställda, syntes ligga den uppfattning, att den dispensbestämmelse, lagen innehåller, skulle innefatta en viss begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att vid meddelande av dispens fastställa de villkor, som i föreliggande fall kunde finnas lämpliga, särskilt för betryggande av kronans intresse och ett ändamålsenligt ordnande av förhållandena vid övergången till en blivande ny gruvlagstiftning. Vid lagens tillkomst hade icke varit möjligt att i lagen närmare utforma vissa regler för dispensrättens handhavande, och Kungl. Maj:ts befogenhet i detta avseende hade därför angivits på samma sätt som för där avsedda fall skett i 1 § i lagen den 30 maj 1916 om vissa inskränkningar i rätten att förvärva fast egendom eller gruva eller aktier i vissa bolag. Någon erinran mot denna avfattning av 1926 års lag hade icke förekommit vare sig från lagrådets eller riksdagens sida. Det syntes ock tydligt, att en dylik allmänt hållen bestämmelse vore bäst ägnad att vid avgörandet av dispensfrågor låta de olika synpunkter, som krävde beaktande, komma fullt till sin rätt. Att i

lagen angiva särskilda villkor för dispens måste — såsom i viss mån framginge även av de sinsemellan skiljaktiga förslag, som framkommit i utlåtandena — ställa sig ganska vanskligt. Något behov därav syntes ej heller vara för handen. I tillämpningen hade redan förekommit, att Kungl. Maj:t vid beviljande av dispens fastställt, bland andra, sådana föreskrifter för tillvaratagande av kronans intresse, vilka nu föreslagits till införande i själva lagen. Otvivelaktigt komme de ämbetsmyndigheter, vilka hade att i varje särskilt dispensärende avgiva yttranden, icke att underlåta att därvid framhålla sådana omständigheter som kunde innefatta anledning till fastställande av speciella villkor. Vid sådant förhållande syntes det mindre lämpligt att genom en ändring i den provisoriska gruvlagen bryta den likformighet, som vore rådande mellan denna lag och nyssnämnda 1916 års lag; något behov av ändring i den senare lagen hade veterligen ej yppats. I enlighet med föredragandens hemställan beslöt Kungl. Maj:t föreslå, att förordnande skulle meddelas om fortsatt giltighet av 1926 års lag för tiden till den 1 januari 1929. Denna uppfattning biträdades av första lagutskottet, som hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å motioner av herr Asplund i första och herr Wikström i andra kammaren innefattande yrkande om antagande av särskilt lagförslag i ämnet, bifalla Kungl. Maj:ts proposition. Utskottets hemställan godkändes av båda kamrarna utan debatt.

Av vad nu erinrats i fråga om detta lagstiftningsärendes föregående behandling lär framgå, att ärendet befinner sig i ett väsentligen oförändrat läge. Visserligen föreligger ytterligare någon tids erfarenhet med avseende å den dispensprövning, som enligt 1926 års lag utövas av Kungl. Maj:t, men denna erfarenhet har enligt min uppfattning icke ådagalagt något behov av att i det skede, vari gruvlagstiftningsfrågan nu kommit, söka genomföra en mera detaljerad lagstiftning av fortfarande provisorisk karaktär. Knappast har påvisats, att den gällande ordningen medfört någon mera betydande olägenhet, som skulle undanröjas genom en lag av det ifrågasatta innehållet. Däri skulle icke komma att upptagas någon bestämmelse, vilken icke lika fullt kan vinna beaktande vid dispensprövningen. Ej heller torde ärendenas behandling kunna i avsevärd mån påskyndas genom en sådan lag, då fortfarande prövningen skulle ligga i Kungl. Maj:ts hand och vederbörande ämbetsmyndigheters hörande lär bli erforderligt. Med avseende å den tidsutdräkt, som förekommit vid avgörandet av de, för övrigt ytterst fåtaliga, ärenden, vilka behandlats under år 1927, synes grundad anledning finnas till antagande, att densamma föranletts mindre av procedurens omständlighet än av erforderliga sakliga överväganden.

Under hänvisning i övrigt till de skäl, vilka anfördes i propositionen till 1927 års riksdag och i första lagutskottets utlåtande, finner jag mig alltså böra tillstyrka, att förordnande meddelas om fortsatt giltighet av 1926 års lag för tiden till den 1 januari 1930. Jag erinrar därvid, att jämlikt lagens övergångsbestämmelser beslut om sådant förordnande kan fattas utan iakt-

tagande av den i § 87 regeringsformen stadgade ordning och att följaktligen lagrådets hörande över förslag i detta hänseende icke är erforderligt.

I enlighet med de av mig nu angivna grunder har jag låtit inom justitiedepartementet upprätta förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 april 1926 (nr 88) om inskränkning i rätten till inmutning inom vissa län*».

Föredraganden uppläser härefter berörda förslag av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar samt hemställer, att förslaget måtte genom proposition föreläggas riksdagen.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
E. Lindström.